Kenelle Eduskunta

Asia Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Keneltä Harriet Finne-Soveri
geriatrian dosentti, lääketieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto,
vierailevа tutkija, professori (emerita), THL

Aika 17.2.2022

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi (jatkossa ”esitys”) sisältää useita tervetulleita, iäkkään henkilön edun mukaisia muutoksia nykytilanteeseen nähden. Näitä ovat kotihoidon ja kotisairaanhoidon yhdistäminen ja tukipalvelun erottaminen kotipalvelusta sekä kotihoidon järjestäminen vuorokaudenajasta riippumatta. Turva-auttamispalvelun ajatus on iäkkään kotona-asuvan huonokuntoisen henkilön edunmukainen, mutta ehdotus on laadittu kovin väljästi eikä siitä ei ilmene kenen on tarkoitus kattaa kustannukset.

Tilapäinen asuminen on terminä ja sisällöllisesti tervetullut

Tuetun asumisen tarve iäkkäiden henkilöiden kohdalla on epäselvä. Vastoin sitkeää uskomusta terveestä mutta avun tarpeisesta vanhuudesta, ikään liittyvä avun ja tuen tarve on lähes aina sairaus- tai traumalähtöinen. Sosiaaliohjauksen asiantuntijuus jäänee riittämättömäksi ilman lääketieteellistä konsultaatiota. Epäselvää on, keitä ja millaisia henkilöitä tuettu asuminen iäkkäillä henkilöillä koskisi.

Yhteisöllinen asuminen on konseptina tervetullut ja saattaa ratkaista osan kiihtyvän työvoimapulan aiheuttamasta kasvavasta iäkkäiden ihmisten hoitovelasta. Hoidon ja huolenpidon tarpeen arvioimisen kytkeminen RAI-järjestelmään mahdollistaa ympärivuorokautisen hoidon tarpeen määrittelyn yhteismitallisesti kotiin annettujen palveluiden, yhteisöllisen asumisen ja kotonaan asuvien asiakkailla. Tällöin on mahdollista arvioida henkilöstön tarve asiakkaan hoivan tarpeen perusteella. Etuna on mahdollisuus jatkaa asumista samassa asunnossa elämän loppuun asti.

Laitoshoidon poistaminen sosiaalihuollon palveluvalikosta lienee mahdollista iäkkäiden henkilöiden etua vaarantamatta, kunhan kalliiden laitteiden kuten esimerkiksi painehaavan hoitoon tarkoitetut haavanhoitolaitteet tai painetta lievittävät apuvälineet eivät jää asiakkaan maksettaviksi ja lääkekaapin olemassaolo palvelutaloissa on lainsäädännöllisesti mahdollistettu. Lisäksi kannattaa harkita laitoshoidon säilyttämistä iäkkäiden saattohoidon tarpeisiin tilanteessa, jossa kallista sairaalatasoista hoitoa ei tarvita, mutta kotona kuoleminen ei ole mahdollista esimerkiksi omaisen uupuessa.

Ympärivuorokautinen palveluasuminen on nimikkeenä epäjohdonmukainen. Jokainen ihminen asuessaan jossakin, asuu ympärivuorokautisesti. Termin tarkoituksena lienee viitata ympärivuorokautiseen palveluun eikä ympärivuorokautiseen asumiseen. Näin ollen Ympärivuorokauti**sen** palvel**un** asuminen olisi parempi nimivaihtoehto.

Asumispalvelujen muutokset ovat perustaltaan nähtävissä asiakkaan edun mukaisina.

Palvelujen laadun varmistamisessa johtamisella on perustava merkitys sekä asiakkaalle koituvana hyötynä että henkilöstön hyvinvoinnin kannalta. Kaikkiaan johtamiseen liittyvät kohdat ovat sisällöllisesti moitteettomia, mutta onko välttämätöntä, digitalisaatiota ja etäpalveluja lukuun ottamatta, nostaa näin yksityiskohtaiset säännöt lainsäädännön tasolle asetusten sijasta?

Omavalvontasuunnitelmaan ehdotan sisällytettäväksi elämän loppuvaiheen hoidon laadun varmistamisen (Saarto ym. 2022 STM ja Finne-Soveri ym.2022 THL).

Palvelujen laadun seurannan allokoiminen lakisääteisesti THL:lle turvaa kansallisen vertailun ja on linjassa esimerkiksi laaturekisteriä koskevan sääntelyn kanssa.

Kotihoidon henkilöstön turvaamisen esitys (49b §) on täysin riittämätön (suorastaan naiivi) väestörakenteen muutokseen ja muihin ehdotuksessa esitettyihin henkilöstön riittävyyttä turvaaviin toimenpiteisiin nähden. Taustamuistiossa esitetyt henkilöstön saatavuusarviot sekä väestörakenteen globaalit muutosennusteet ennakoivat aiemmin näkemätöntä henkilöstöpulaa, jota ei ratkaista sysäämällä vastuuta toimintayksikön johtajalle.

Kaikkiaan esitys sisältää joukon hyvin harkittuja ja tervetulleita sellaisia muutosehdotuksia, joiden voi nähdä edistävän iäkkään henkilön etua, palvelujen laatua ja tehokkuutta sekä edesauttavan palvelujen sujuvuutta henkilöstön riittävyys huomioon ottaen. Yritys ratkoa henkilöstön riittävyyttä sysäämällä vastuu toimintayksikön johtajalle on heikko. Henkilöstövajauksen korjaaminen edellyttää kiireellisiä valtakunnallisia työvoimapoliittisia toimenpiteitä.